

Okulöncesi Çocuklarda Hazzı Erteleme Davranışının Cinsiyet ve Annelerin Ebeveynlik Tutumları Açısından İncelenmesi

Rahmi Can¹

Funda Kutlu²

Altındağ Rehberlik ve Araştırma
Merkezi Müdürlüğü

Ufuk Üniversitesi

Özet

Bu araştırmanın amacı, annelerin ebeveynlik tutumları ile bu annelerin anaokuluna devam eden 36-60 ay arası çocuklarının cinsiyet farklarına göre hazzı erteleme davranışlarının incelenmesidir. Bu amaçla iki farklı anaokuluna devam eden toplam 73 anne ve çocuk (35 kız ve 38 erkek) katılımcı çiftinden veri toplanmıştır. Annelerin ebeveynlik tutumlarını belirlemek için Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) (Karabulut Demir ve Şendil, 2008) ve çocukların hazzı erteleme davranışını değerlendirmek için Mishel ve Ebbesen (1970) tarafından geliştirilen Hazzı Erteleme Paradigması (Delay of Gratification Paradigm) kullanılmıştır. Çocukların deneysel koşulda gösterdikleri üç davranış (şekere dokunma, tadına bakma ve yeme) süresi bağımlı değişken olarak kodlanmış ve bu davranışlar için değerlendirmeciler arası güvenilirlik analizi yapılmıştır. Hazzı erteleme davranışı (şekere dokunma, tadına bakma ve yeme) üzerinde ebeveyn tutumu ve çocuğun cinsiyetinin etkisini belirlemek amacıyla iki yönlü MANOVA [4 (ebeveynlik tutumları: demokratik, otoriter, koruyucu ve izin verici) x 2 (çocuğun cinsiyeti)] uygulanmıştır. Bulgular, anne ebeveynlik tutumunun çocuğun tadına bakma ve yeme davranışlarında hazzı erteleme süresi üzerinde temel etkisi olduğunu, ancak çocuğun hazzı erteleme süresi üzerinde cinsiyet temel etkisi ya da ebeveyn tutumu ve cinsiyet etkileşim etkisinin anlamlı bir fark yaratmadığı gözlenmiştir. Tadına bakma ve yeme davranışları için demokratik ve otoriter annelerin çocuklarının, izin verici annelerin çocuklarına göre daha uzun süre beklediği bulunmuştur. Bulgular önceki çalışmalar ışığında tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Okulöncesi çocuk, anne ebeveynlik stilleri, öz düzenleme, hazzı erteleme

Abstract

The aim of this study was to examine pre-school children's (36-60 months) delay of gratification behavior depending on the mothers' parental attitudes and the gender of the children. Seventy-three mothers and their pre-school children (35 female and 38 male) participated in this study. Demographic Information Form and Parents Attitude Scale (Karabulut-Demir & Şendil, 2008) were used to measure mothers' parenting attitudes. The children's delay of gratification was measured by Mishel and Ebbesen's (1970) Delay of Gratification Paradigm. Accordingly, three critical behaviors (touching, tasting and eating) were chosen as a signal of the delay of gratification and length of delay for the each behaviour was coded. Interrater reliability was established. The data was analysed with Two-Way 4 (democratic, authoritarian, overprotective and permissive) X 2 (child's gender) MANOVA to determine whether delay of gratification behaviour identified as touching, tasting or eating changes depending on parental attitudes (democratic, authoritarian, overprotective and permissive) and the child's gender. As a result, it was found that there is a main effect of the mothers' parenting attitudes on the child's delay duration, but there is no significant main effect for the child's gender or the interaction effect of parent attitudes and the child's gender on the delaying gratification. The children of democratic and authoritarian mothers have waited more than the children of permissive mothers for tasting and eating. The results were discussed in the light of literature.

Keywords: Pre-school children, maternal parenting attitudes, self-regulation, delay of gratification

Yazar Notu: Bu çalışma ilk yazarın, ikinci yazar danışmanlığında hazırladığı yüksek lisans tezinden oluşmaktadır.

Yazışma Adresi: ¹Rahmi Can, Örnek Mah. Adalı Halil Sk. No: 12 Altındağ / Ankara, rhmcan@gmail.com, ORC-ID: 0000-0002-2801-0089
²Dr. Öğr. Üyesi, Ufuk Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İncek Şehit Savcı Mehmet Selim Kiraz Bulvarı No: 129 06836 İncek, Gölbaşı / Ankara, funda.kutlu@gmail.com, ORC-ID: 0000-0002-6182-843X

Gönderim Tarihi: 31.05.2018

Kabul Tarihi: 16.09.2019

Erken çocukluk döneminin önemli becerilerinden birisi olarak kabul edilen özdüzenleme (self-regulation) (Zimmerman, 2008), normal gelişim ve psikopatoloji alanında (Krueger, Caspi, Moffitt ve White, 1996) önemli bir yer tutar. Ebeveynin davranış özellikleri, tepki duyarlılığı ve yeterli denetim kurması, çocuğun içinde bulunduğu sosyal çevrenin taleplerine göre duygusal ve davranışsal düzenleme yapabilmesinde önemli rol oynar (Kopp, 1982; Maccoby ve Martin, 1983; Mittal, Russell, Britner ve Peake, 2013). Önceki çalışmalarda bazen özdüzenleme ve özkontrol (self-control) kavramlarının bir-biri yerine kullanıldığı görülmektedir. Baumeister, Vohs ve Tice (2007) özkontrolü, kişinin tepkilerini ahlaki değerler, idealler ve/veya sosyal beklentilere uygun olacak ve amaca ulaşabilecek şekilde değiştirme kapasitesine sahip olması olarak tanımlamaktadırlar. Özdüzenleme; özkontrolü de kapsayan bir üst kavram olarak betimlenmekle birlikte, özkontrol daha amaca yönelik ve bilinçli bir değişimi içermektedir. Bir özkontrol becerisi bileşeni olarak Mischel'in (1958, 2014) çığır açan araştırmasında yer alan hazzı erteleme davranışı bu araştırmanın bağımlı değişkenidir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, hazzı erteleme davranışının okulöncesi dönemdeki çocukların (36-60 ay) cinsiyetine ve anne ebeveyn tutumuna göre farklılaşarak farklılaşmadığının incelenmesidir.

Mischel ve Ebbesen (1970) hazzı erteleme davranışını ölçebilmek amacıyla Hazzı Erteleme Paradigması (Delay of Gratification Paradigm) adı verdikleri bir görev geliştirmiştir. Birçok çalışma hazzı erteleme davranışının okulöncesi dönemdeki ölçümü ile ileriki yıllardaki başarı, stres yönetimi ve sosyal yetkinlik gibi gelişimsel sonuçlarla olan ilişkisini göstermiştir (örn. Casey ve ark., 2011; Mischel, Ebbesen ve Rascoff-Zeiss, 1972; Mischel, Shoda ve Rodriguez, 1989; Mischel ve ark. 2010; Shoda, Mischel ve Peake, 1990). Örneğin, 4-5 yaşlarında iken hazzı uzun süre erteleyebilen çocuklar, hazzı erteleme becerisi düşük yaşlıtlarına göre ergenlik döneminde bilişsel ve sosyal alanlarda daha başarılıdır. Bu ergenler daha mantıklı karar verebilen, yüksek düzeyde sosyal becerisi olan ve kendini rahat ifade edebilen bireylerdir (Mischel, Shoda ve Peake, 1988). Schlam, Wilson, Shoda, Mischel ve Ayduk (2013) tarafından yapılan boylamsal çalışmada ise, 4 yaşında iken hazzı erteleme araştırmasına (Mischel ve ark., 1989) katılan ve daha uzun bekleme süresi olan çocukların, 30 yıl sonra yetişkin olarak beden-kitle endekslerinin düşük olduğu, yani sağlıklı bir kiloya sahip olduğu bulunmuştur. Aynı kohort ile yapılan bir başka araştırma bulgusu ise hazzı erteleme süresi uzun olan çocukların, yetişkin olduklarında yüksek kendilik değeri, stresle olumlu baş etme becerisi ve daha az madde kullanımı (psikososyal yatkınlık olsa dahi) gibi yaşama uyumlu ve işlevsel sosyo-duygusal ve davranışsal özelliklere sahip bireyler olduğunu

göstermiştir (Ayduk ve ark., 2000). Sonuç olarak, okulöncesi dönemde daha çok tercih edilen bir ödül için hazzın ertelenmesi, yaşam boyu süreçte sosyoduygusal ve bilişsel yetkinlik ile psikolojik uyum davranışlarını yordamakta ve hazzın ertelenmesi ile ilgili gelişimsel kazanım yetişkinlikte de tutarlı ve kararlı bir şekilde devam etmektedir.

Bu çalışma sürecinde okulöncesi, çocukluk ve ergenlik dönemine ait Türkiye'de yapılan çalışmalar incelendiğinde, özdüzenleme ve özkontrol becerilerinin araştırıldığı çeşitli tez çalışmaları ve görgül makalelere rastlanmıştır (örn. Batum ve Yağmurlu, 2007; Ertürk, 2013; Harma, 2008; Metin, 2010; Ulaşan Özgüle, 2011). Ayrıca Metin Orta, Çorapçı, Yağmurlu ve Aksan'ın (2013) yaptığı okulöncesi çocuğun çabalı kontrol ve duygu düzenleme becerisinin, anne duyarlılığı ve çocuğun sosyal yetkinlik ve dışsallaştırılmış davranışları arasındaki aracı rolünün incelendiği çalışma da ülkemizdeki ebeveyn özelliklerinin çocuğun özkontrol becerisi ile ilişkisine ışık tutması açısından önemli bir çalışmadır. Keleş ve Alisinanoğlu (2018) ise, Vygotsky'nin sosyokültürel kuramına dayanan ve hazzı ertelemenin de içerildiği bir özdüzenleme eğitiminin, 4-5 yaş dönemindeki çocukların özdüzenleme becerileri üzerindeki etkisini incelemiş ve sonuçta eğitimin yararlı olduğunu göstermiştir. Haşçuhadar ve Çoşkun (2018) tarafından yapılan ve okulöncesi dönemdeki çocuklarda hazzı erteleme davranışı ile yaratıcılık arasında bilişsel esnekliğin rolünü inceleyen çalışma da bu alandaki güncel bir çalışmadır. Sunulan çalışma ile benzer şekilde, Mischel ve Ebbesen (1970) tarafından geliştirilen hazzı erteleme paradigmasının kullanıldığı Haşçuhadar ve Çoşkun'un (2018) araştırmasında, hazzı erteleyebilen okulöncesi çocukların, bilişsel esnekliğin aracılığı ile daha yaratıcı çözümler üretebildiği bulunmuştur.

Türkiye'deki çalışmalarda, okulöncesi dönem çocuklarında özdüzenleme ve özkontrol davranışlarına yönelik çeşitli araştırmaların olduğu, ancak hazzı erteleme davranışı üzerine görgül çalışmaların daha sınırlı olduğu görülmektedir. Önceki çalışmalar, ebeveyn-çocuk etkileşiminde ve dolayısıyla çocuğun gelişimsel sonuçlarında kültürün rolünü önemle vurgulamaktadır (Chao, 2001; Darling ve Steinberg, 1993; Kağıtçıbaşı, 2005; 2007). Kağıtçıbaşı da (2007) geleneksel tarım kültüründen, kentli orta sınıf aile yapısına doğru değişim gösteren ve daha özerk davranışların desteklendiği Türk aile yapısındaki farklılaşmaya ve buna bağlı ebeveyn tutumlarındaki özelliklere değinmektedir. Bu açıdan, sunulan bu çalışma Türkiye'de daha az sayıda araştırılan ve bir özkontrol bileşeni olan hazzı erteleme davranışının ebeveynlik tutumları ile ilişkisini inceleyerek önceki çalışmalara, ebeveynlik ve özkontrol ile ilgili güncel bilgi sağlaması açısından önemlidir.

Özdüzenleme ve Hazzı Erteleme Davranışı

“Hazzı erteleme” kavramı özdüzenlemenin çeşitli formlarından biridir. Özdüzenleme kavramının tanımı/kapsamı kuramsal bakış açısına göre değişim göstermekle birlikte; genel olarak, belirli bir duruma veya uyarıcıya tepki olarak duygu, dikkat ve davranış sistemlerini kapsayan bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Bu süreç; davranışın etkinleşmesi ve/veya engellenmesi ile birlikte duyguları yönetme, dikkat kontrolü veya odaklanmasını içerir (Calkins ve Fox, 2002; Carlson, 2003; Eisenberg, Smith, Sadovsky ve Spinrad, 2004; Montroy, Bowles, Skibbe, McClelland ve Morrison, 2016; Raikes, Robinson, Bradley, Raikes ve Ayoub, 2007). Bu nedenle, özdüzenleme üzerine yapılan araştırmalar sıklıkla, çocukların istemli ve tepkiye dayalı davranışlarını kontrol edebilmek için kullandığı duygu, dikkat ve davranış düzenleme stratejilerindeki bireysel farklılıkları ve gelişimsel sürecini inceler (Calkins ve Fox, 2002; Derryberry, 2002; Lonigan ve ark., 2017; Russell, Lee, Spieker ve Oxford, 2016; Stenseng, Belsky, Skalicka ve Wichstrom, 2015). Mischel ve Ayduk (2004) motivasyonel bir süreç olarak ele aldıkları hazzı ertelemeyi, özdüzenlemenin ilk formu olarak betimlemişlerdir.

Funder, Block ve Block (1983) tarafından da vurgulandığı gibi ileriye yönelik hedeflere ulaşmak için anlık hazzı erteleyebilme becerisi yaşamın ilerleyen yıllarındaki özdüzenleme becerisi açısından bir göstergedir. Bu bağlamda, çocuğa ait yaş, cinsiyet, mizaç ve zekâ gibi değişkenlerin yanı sıra akademik başarı, dürtüsellik veya saldırgan davranışlar gibi değişkenler ile hazzı erteleme davranışı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar yapılmıştır (Herzberger ve Dweck, 1978; Hong, Doan, Lopez ve Evans, 2017; Jacobsen, Huss, Fendich, Kruesi ve Ziegenhain, 1997; Mischel ve ark. 1989; Mittal ve ark., 2013; O’Toole, Monks ve Tsermentseli, 2017; Poland, Monks ve Tsermentseli, 2015; Price-Williams ve Ramirez, 1974). Gelişimsel olarak hazzı erteleme süresi yaşa göre artış gösterse de (Mishel ve ark., 1989), bireyin erken dönemde gösterdiği hazzı erteleyebilme becerisi, ilerleyen yaşlarda da benzer özellik göstermektedir (Ayduk ve ark., 2000).

Bazı çalışmalar okulöncesi dönemde hazzı erteleme süresi ile okula hazır bulunuşluk ve akademik başarı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğunu göstermiştir (Blair ve Razza, 2007; Ladd, Birch ve Buhs, 1999; McClelland, Morrison ve Holmes, 2000). Ayrıca, çocuğun dürtüsellliği ve dikkat süresi gibi diğer özdüzenleme becerileri kontrol edildiğinde, okulöncesi dönemde hazzı erteleme davranışının uzun dönem akademik yeterliliğin yordayıcısı olduğu görülmüştür (Campbell ve von Stauffenberg, 2009). Bir diğer çalışmada da hazzı erteleme becerisi düşük olan çocukların daha fazla fiziksel saldırganlık gösterdiği bulunmuştur (O’Toole ve ark., 2017).

Diğer taraftan çocuklarda hazzı erteleme davranışında cinsiyete göre farklılık olup olmadığı konusunda bulgular çelişkilidir. Bu konudaki çalışmaların bir bölümü hazzı erteleme davranışı üzerinde cinsiyet etkisinin olduğunu, diğerleri ise hazzı erteleme davranışı üzerinde cinsiyet farkının olmadığını göstermektedir (Bjorklund ve Kipp, 1996; Hong ve ark., 2017; Jacobsen, 1998; Kunst ve Scarf, 2015; Lee, Lan, Wang ve Chiu, 2008; Schwarz, Schrage ve Lyons, 1983). Jacobsen (1998) kız çocuklarının erkek çocuklara kıyasla daha uzun süre hazzı erteleyebildiklerini, Lee ve arkadaşları (2008) ise bu süre farkının 1 dakika kadar olduğunu göstermiştir. Bazı diğer çalışmalar ise cinsiyete göre fark olmadığını bulmuştur (Cemore ve Herwig, 2005; Price-Williams ve Ramirez, 1974; Silverman, 2003). Silverman (2003) cinsiyetler arası fark bulan çalışmalarda yöntemsel yanlışlıklar olduğunu öne sürmektedir. Bu farklı sonuçlar dikkate alınarak sunulan çalışmada, çocuğun cinsiyeti bir değişken olarak alınmış ve kız çocuklarının hazzı erteleme davranış sürelerinin erkek çocuklardan daha uzun olacağı hipotezi test edilmiştir.

Ebeveynlik Tutumları ve Çocuklarda Gelişimsel Sonuçlarla İlişkisi

Baumrind (1966, 1971a, 1971b, 1991) tarafından tipolojik olarak ebeveyn tutumları iki boyutta (sıcaklık/duyarlılık, denetim/talepkarlık ya da kontrol) ele alınır. Baumrind (1971b) bu iki boyuttaki düzeye göre yetkili/demokratik (authoritative), yetkeci/otoriter (authoritarian) ve müsamahakar-izin verici (permissive) olmak üzere üç ebeveynlik tutumu betimlemiştir. Maccoby ve Martin (1983) tarafından sıcaklık/duyarlılık boyutu çocuğun istek ve ihtiyacına duyarlılık, kabullenme, şefkat ve saygı gibi özellikleri içeren; denetim/talepkarlık boyutu ise çocuğun uyması gereken sosyal kural ve taleplere yönelik ebeveynin beklentisini içeren bir betimleme ile genişletilmiştir. Bu iki boyuttaki ebeveyn davranış özelliklerinin düzeyine göre de dört ebeveyn tutumu tanımlanmış ve müsamahakar stil ikiye ayrılmıştır; müsamahakar-izin verici ve müsamahakar-ihmalî ebeveyn tutumları. Türkiye’deki çalışmalarda (Altay ve Güre, 2012; Dirik, Yorulmaz ve Karancı, 2015; Esen ve Cesur, 2015) farklı terimler kullanıldığı için, bu çalışma kapsamında kullanılan ölçek dikkate alınarak, bu çalışmada ebeveynlik stilleri yerine ebeveynlik tutumları ve yetkili ebeveynlik için demokratik ebeveyn tutumu, yetkeci ebeveynlik tutumu için de otoriter ebeveynlik tutumu kullanılmıştır.

Önceki çalışmalar özellikle otoriter ve disipline dayalı ana-baba davranışlarının kültürel bağlama göre farklı gelişimsel sonuçlarla ilişkili olduğunu göstermiştir (bkz. Kağıtçıbaşı, 2005, 2007; Spera, 2005). Düşük duyarlılık, katı disiplin ve yüksek psikolojik kontrol özel-

likleri ile tanımlanan otoriter ebeveynlik batılı ülkelerde çocuğun bilişsel becerileri ile ilgili sorunlar (Pears ve Moses, 2003), saldırganlık (Baumrind, 1967; Hart, Nelson, Robinson, Olsen ve McNeilly-Choque, 1998) ve içselleştirilmiş bozukluklar (Williams ve ark., 2009) ile ilişkili bulunmuştur. Ancak, belirtilen bu özellikler kültürler arası karşılaştırmalarda farklı sonuçlar vermektedir. Bir kültürler arası çalışmada da (Deater-Deckard ve ark., 2011) ebeveyn kontrol düzeyinin kültüre göre farklı norm ve anlamlar taşıdığı gösterilmiştir. Bu çalışmada, hem anne-babalar hem de çocuklardan alınan ölçümler sonucunda ebeveyn kontrolünün Çin ve Taylan'da, Ürdün, Kenya, İtalya, Filipin ve Amerika'ya göre daha düşük olduğu bulunmuştur. Ancak, aynı çalışmada Çin ve Tayland'lı ebeveynlerin sıcaklık boyutunda da daha yüksek değerlendirmeye sahip oldukları görülmüştür.

Kültürel yapıya ve sosyoekonomik düzeye göre ebeveyn davranışlarına yüklenen anlam değişiyor olsa da sıcaklık/duyarlılık boyutunda yüksek olan ve uygun denetim ve talepkarlık gösteren demokratik ebeveynlik tutumunun çocuğun gelişimsel sonuçlarına olumlu etkisi olduğu birçok çalışma ile gösterilmiştir (Abu Taleb, 2013; Baumrind, 1971a; Bornstein, 2012; Cheah, Leung, Tahseen ve Schultz, 2009; Healey, Flory, Miller ve Halperin, 2011; Hoff, Laursen ve Tardiff, 2002; Maccoby ve Martin, 1983).

Demokratik tutum gösteren ebeveynlerin çocuklarının diğerlerine kıyasla akademik başarısının ve benlik saygılarının (Baumrind, 1971b) daha yüksek ve sosyal becerilerinin (Maccoby ve Martin, 1983) daha parlak olduğu vurgulanmaktadır. Benzer sonuçlar, Ürdün, Çin, İran, Pakistan gibi farklı etnik kökenden gelen ailelerle yapılan güncel araştırma bulgularında da görülmektedir (örn. Abu Taleb, 2013; Cheah ve ark., 2009; Sangawi, Adams ve Reissland, 2015; Zhang, Wei, Ji, Chen ve Deater-Deckard, 2017). Hatta bir çalışmada (Pauli-Pott, Schloss ve Becker, 2018) Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHD) tanımlı okulöncesi çocukların bir yıl sonraki ölçümde semptomlarında azalma olmasının, duyarlı ve olumlu ebeveyn tutumu gösteren anneye sahip olma ile ilişkili olduğu bulunmuştur.

Williams ve arkadaşlarının (2009) boylamsal çalışma bulguları da demokratik ebeveynlik tutumunun çocuğun ergenlik yıllarında daha az içselleştirilmiş davranışlar ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Metin Orta ve arkadaşlarının (2013) yaptıkları çalışmada ise anne duyarlılığının çocukların çabalı kontrol becerisi aracılığı ile daha yüksek sosyal yetkinlik ve daha az dışsallaştırılmış sorunla ilişkili olduğu bulunmuştur. Sonuç olarak, sıcaklık/duyarlılık ve çocuğun özelliklerine uygun denetim/talepkarlık gösteren demokratik ebeveynlik tutumunun hem kısa hem de uzun vadede çocuklarda olumlu gelişimsel sonuçlarla ilişkili olduğu görülmektedir.

Ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkide her ne kadar ebeveynin çocuğa doğru tek taraflı bir etkinin olmadığı vurgulansa da (Maccoby, 2002) çocuğun gelişimsel dönemine göre bu etkinin gücü değişmektedir. Okulöncesi dönem dikkate alındığında, düşük duyarlılık, baskıcı disiplin ve psikolojik kontrol gösteren otoriter ebeveynlerin çocuklarının açık fiziksel saldırganlık eğilimi gösterdikleri (Baumrind, 1967; Hart ve ark., 1998), bilişsel becerilerinde (örn. yanlış inanış görevinde) yaşlarına göre daha düşük performans gösterdikleri (Pears ve Moses, 2003) sonucuna ulaşan çalışmalar dikkat çekmektedir. Casas ve arkadaşları (2006) hem otoriter hem de izin verici anne ve baba tutumlarındaki artış ile ilişkisel saldırganlığın arttığını bulmuştur. Diğer bir çalışmada ise çocuğun sosyal beceri davranışları ile annenin otoriter tutumu arasında negatif, babanın demokratik davranışları ile pozitif yönde ilişki bulunmuştur (Roopnarine, Krishnakumar, Metindoğan ve Evans, 2006). Çinli çocuklarla yapılan boylamsal bir çalışmada otoriter ebeveynlere sahip düşük çabalı kontrol becerisi gösteren çocukların 4 yıl sonraki ölçümde daha fazla içselleştirilmiş sorun yaşadığı görülmüştür (Muhtadie, Zhou, Eisenberg ve Wang, 2013).

Özetle, ebeveynleri tarafından aşırı kontrol ve güç gösterimine maruz kalan çocukların, ana baba değerlerini içselleştiremedikleri, düşük özsaygı ve yüksek kaygı gibi sorunlar yaşadıkları ve genellikle saldırganlık gibi olumsuz davranışlar sergiledikleri bulgularına ulaşılmıştır (Tunç ve Tezer, 2006; Sümer, 2012). Ayrıca izin verici ebeveynlik tutumu ile çocukta sınır sorunları, sosyal yetersizlik ve olumsuz akran ilişkileri gibi olumsuz gelişimsel sonuçlar ilişkili bulunmuştur (örn. Barber ve Olsen, 1997; Baumrind, 1991; Darling ve Steinberg, 1993; Maccoby ve Martin, 1983).

Ebeveyn Tutumları ve Çocukların Hazzı Erteleme Davranışı Arasındaki İlişki

Ebeveyn tutum ve davranışlarının, okulöncesi çocukların özdüzenleme becerisi üzerindeki etkisini ve bu etki ile çocuğun uzun vadeli davranışsal sonuçları arasındaki ilişkiyi inceleyen çeşitli çalışmalar yapılmıştır (örn. Mauro ve Harris, 2000; Mischel ve ark., 1988; Mittal ve ark., 2013; Russell, Londe ve Britner, 2013). Çocukların hazzı erteleme süreleri ile ebeveyn tutum ve davranışlarının ilişkisini ele alan çalışma sayısı daha azdır (örn. Flynn, 1985; Funder ve ark., 1983; Mischel ve ark., 1988). Sosyal yeterliliği ve özgüveni yüksek olan ve hazzı erteleyebilen çocukların destekleyici, şefkatli ve iletişimi güçlü ebeveynlere sahip oldukları görülmektedir (Buri, 1998; Dornbusch, Ritter, Leiderman Roberts ve Fraleigh, 1987; Leonard, Berkowitz ve Shusterman, 2014; Makkar ve Arya, 2017; Portes, Dunham ve Williams, 1986; Steinberg, Elmen ve Mounts, 1989).

Sıcaklık/duyarlık boyutu ile ilgili çalışmalar farklı düzeydeki ebeveyn duyarlılığı ile çocuktaki özdüzenleme ve özkontrol yetkinliği arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Bir çalışmada annenin düşük sıcaklık/duyarlılık göstermesi ile çocuğun özdüzenleme becerisinin düşük olması ve özellikle okulöncesi dönemde dışsallaştırılmış sorunlar yaşaması arasında ilişkili olduğu ortaya konulmuştur (Eiden, Edwards ve Leonard, 2007). Bir diğer çalışmada ise duyarlı ve sıcak ebeveynlik tutumu gösteren babalar ile çocuklarının hazzı erteleme süresi arasında pozitif yönde ilişki bulunurken, anneler ile böyle bir ilişki olmadığı görülmüştür (Rha, 2000).

Ebeveyn tutum ve davranışları üzerinde sosyoekonomik düzeyin (SED) etkisini ele alan çalışmalar; düşük SED ailelerde annenin sıcak, destekleyici davranışları, duygusal tonu ve ifadesinin çocuğun özdüzenleme ve hazzı ertelemesindeki başarısında büyük bir etkiye sahip olduğuna işaret etmektedir (Brophy-Herb, Stansbury, Bocknek ve Horodyski, 2012). Ayrıca, örneğin Hindistan gibi farklı kültürde yapılan araştırma bulgusu da demokratik ebeveynliğin, SED kontrol edildiğinde dahi daha uzun süre hazzı erteleme ile ilişkili olduğunu göstermiştir (Makkar ve Arya, 2017).

Çeşitli araştırmalar çocuğun çevre ile etkileşiminde ebeveynin uygun ve yeterli sınır koyabilmesi ile çocuğun yüksek düzeyde çabalı kontrol gösterebilmesi arasında ilişki olduğunu göstermiştir (Grolnick ve Ryan, 1989; Houck ve LeCuyer-Maus, 2004; Kochanska, Murray ve Harlan, 2000). Öte yandan, disiplin yöntemi olarak fiziksel cezalandırma kullanan, reddedici tutum gösteren ebeveynlerin çocuklarının ise daha düşük düzeyde çabalı kontrol gösterdiği de rapor edilmiştir (Moilanen, Shaw, Dishion, Gardner ve Wilson, 2010).

Russell ve arkadaşları (2013) araştırmalarında, ebeveynin komutu tekrarlı olarak çocuğa anlatması, çocuğun beklemesini arttıracak şekilde sohbet etmesi ya da dikkati cezbedici ödülden uzaklaştıracak stratejiler kullanmasının çocuklarda hazzın erteleme süresini uzatmalarını sağladığını göstermiştir. Ancak aynı çalışmada ebeveynin çok fazla yönlendirme yapmasının hazzı ertelenme davranışını azalttığı da bulunmuştur. Mauro ve Harris (2000) ise çocuğun dikkatini ödüle odaklama ve çocuğa neden beklemesi gerektiğini anlatarak kontrol kurmaya çalışma gibi bir strateji ile bazı annelerin çocuklarının daha uzun süre ödül için bekleyeceklerini düşündüklerini, ancak bu stratejinin çocuğun ödülün çikiciliğine daha çok kapılıp özkontrolünü kaybetmesine neden olduğunu göstermiştir. Bu stratejinin özellikle izin verici annelerin kullandığı bir strateji olduğu yorumunu yapmışlardır. Diğer taraftan Spera (2005) denetimin yeterli düzeyde yapılmadığı ancak kabulün yüksek olduğu izin verici tutum gösteren ailede yetişen çocuklarda, kendini ve duygularını düzenleme/kontrol etme ya da

sorumluluk alma gibi konularda sorunlar yaşadığını gösteren çalışmalara işaret etmiştir.

Sonuç olarak, ebeveynin çocuğun yaş ve olgunluğuna uygun kontrol ve taleplerde bulunması, çocukta özkontrol gelişimini ve daha uzun hazzı erteleme süresine sahip olmasını desteklemekte, aşırı müdahaleci ya da aşırı kontrolcü, katı ve cezalandırıcı ebeveyn davranışları ise çocuğun özkontrol gelişimini kettirmektedir. Bu çalışmaları takip ederek, sunulan araştırmada da sıcaklık ve kontrol/talepkarlık boyutlarında farklılık gösteren ebeveyn tutumları ve çocuğun cinsiyetine göre hazzı erteleme davranışında bir fark olup olmadığının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın hipotezleri şu şekildedir: a) Demokratik annelerin çocuklarının hazzı erteleme davranış süreleri, izin verici, aşırı koruyucu ve otoriter annelerin çocuklarından daha uzundur, b) Otoriter annelerin çocuklarının hazzı erteleme davranış süreleri izin verici ve aşırı koruyucu annelerin çocuklarından daha uzundur.

Yöntem

Katılımcılar

Araştırmaya 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Ankara'da bulunan iki özel anaokuluna devam eden okulöncesi çocuklar ve anneleri katılmıştır. Araştırma için kendilerine ölçek ve katılımcı onayı gönderilen 182 anneden 132'si hem kendilerinin hem de çocuklarının araştırmaya katılmasını kabul etmiştir. Gönüllü olan 132 katılımcı anneden 13 tanesinin ölçeği eksik ve hatalı doldurması nedeni ile analizlere dâhil edilmemiştir. Geriye kalan 119 anneden 46 annenin verileri ise ölçekleri düzgün doldurmuş olmalarına rağmen çocukları ile yapılan uygulamalarda çocuğun devam etmek istememesi gibi nedenlerle analizlere dahil edilememiştir. Böylece, söz konusu katılımcılar çıkarıldığında analizler toplam 73 anne ve çocuk katılımcı çifti ile yapılmıştır. Katılımcılara ilişkin sosyodemografik bilgilerin örneklemedeki dağılımı Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1 incelendiğinde, çocukların 35'inin (%47.9) kız, 38'inin (%52.1) erkek olduğu görülmektedir. Yine katılımcı çocukların 35'i (%47.9) 36- 48 ay aralığında olup, 38'i (%52.1) 49 - 60 ay aralığındadır. Katılımcı annelerin sadece 2'sinin (%2.7) 18 - 25 yaş aralığında olduğu, 41'inin ise (%56.2) 26 - 35 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Ayrıca 43'ünün (%58.9) 0 - 10 yıl arasında evlilik süresine sahip olduğu ve 36'sının (% 49.3) çalışmadığı anlaşılmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada anneler demografik bilgi formu ve Ebeveyn Tutum Ölçeği'ni (ETÖ) (Karabulut Demir ve Şendil, 2008) doldurmuştur. Çocukların "hazzı erteleme

Tablo 1. Katılımcı Çocuk ve Annelere Ait Sosyodemografik Değişkenlerin Dağılımı

		<i>Ort.</i>	<i>S</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Çocuk cinsiyeti	Kız			35	47.9
	Erkek			38	52.1
		49.68	7.94	73	
Çocuk yaş (Ay)	36 – 48 Ay			35	47.9
	49 – 60 Ay			38	52.1
Anne yaş	18 – 25 Yaş			2	2.7
	26 – 35 Yaş			41	56.2
	36 – 45 Yaş			30	41.1
Aile gelir	0 – 800 TL			2	2.7
	801 – 1500 TL			8	11
	1501 – 3000 TL			35	47.9
	3001 TL ve üzeri			28	38.4
Çocuk sayısı	1 Çocuk			17	23.3
	2 Çocuk			30	41.1
	3 Çocuk			23	31.5
	4 Çocuk			3	4.1
Okula devam eden çocuk kaçınıcı çocuk	1. Çocuk			42	57.5
	2. Çocuk			19	26
	3. Çocuk			11	15.1
	4. Çocuk			1	1.4
Öğrenim durumu	İlkokul			3	4.1
	Ortaokul			4	5.5
	Lise			26	35.6
	Lisans			34	46.6
	Lisansüstü			6	8.2
Medeni durum	Evli			73	100
Evlilik süresi	0 – 10 Yıl			43	58.9
	11 – 20 Yıl			27	37
	21 – 30 Yıl			3	4.1
Meslek	Çalışmıyor			36	49.3
	İşçi			10	13.7
	Devlet memuru			26	35.6
	Serbest çalışıyor			1	1.4

davranışı” ölçümü için Mischel ve Ebbesen (1970) tarafından okulöncesi çocuklar ile uygulanan “Hazzı Erteleme Paradigması” (Delay of Gratification Paradigm) deneysel koşul olarak uygulanmıştır. Bu ölçek ve deneysel paradigmanın standart uygulaması ile ilgili bilgi işlem kısmında verilmiştir.

Demografik Bilgi Formu

Annelerin yaş, cinsiyet, eğitim ve medeni durumu, çocuk sayısı ve ekonomik durumları hakkında bilgi almak üzere araştırmacı tarafından hazırlanan bilgi formudur.

Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)

Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ), Karabulut Demir ve Şendil (2008) tarafından 2-6 yaş arasında çocuklara sahip olan ebeveynlerin çocuk yetiştirme davranışlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin, demokratik tutumu ölçen (örn. “Çocuğumun kendine özgü bir bakış açısı olduğunu kabul ederim.”) 17, otoriter tutumu ölçen (örn. “Çocuğumla aynı fikirde olmadığım zaman, benim fikirlerimi kabul etmesi için onu zorlarım.”) 11, aşırı koruyucu tutumu ölçen (örn. “Çocuğumu hayatın ufak tefek güçlüklerinden korurum.”) 9 ve izin verici tutumu ölçen (örn. “Çocuğumun her şeyi yapmasına izin veririm.”) 9 madde olmak üzere toplam 46 maddesi vardır.

Ölçeğin yapı geçerliği çalışmasında (Karabulut Demir ve Şendil, 2008) ETÖ ile ebeveyn tutumlarını ölçen Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (AHÇ-YTÖ) karşılaştırılmıştır ve geçerliğinin yüksek olduğu belirtilmiştir. Yine aynı çalışmada, ETÖ boyutlarının Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları demokratik boyut için .83, otoriter boyut için .76, aşırı koruyucu boyut için .75 ve izin verici boyutu için .74’tür. Bu çalışmada ise Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları demokratik boyut için .83, otoriter boyut için .65, aşırı koruyucu boyut için .83 ve izin verici boyut için ise .59 olarak bulunmuştur.

Katılımcılar davranış biçimleri ifadeleri şeklinde olan ölçek maddelerini, (5) “her zaman böyledir” ile (1) “hiçbir zaman böyle değildir” arasında değişen 5’li Likert tarzı cevap seçeneklerinden kendilerine uygun olan seçeneğin işaretlenmesi ile doldurur. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Her boyuttan alınan puanlar ayrı ayrı hesaplanarak o boyut için bir toplam puan elde edilmektedir. En yüksek puan alınan boyut, annenin benimsediği ebeveynlik stilini ifade etmektedir (Karabulut Demir ve Şendil, 2008).

Katılımcı annelerin ebeveyn tutumlarını belirlemek için öncelikle kullanılan ölçeğin dört alt boyutu için toplam puan hesaplanmıştır. Ancak, ETÖ’nün her alt boyut için aynı sayıda madde içermemesi nedeni ile bu çalışmada elde edilen toplam puanlar her bir alt boyut için daha sonra t puana dönüştürülerek puanlar arası bir

standardizasyon oluşturulmuştur. Daha sonra her boyut için medyan puanlar bulunmuştur. Field (2013) tarafından belirtildiği gibi medyan göreceli olarak çarpıklıktan daha az etkilenmektedir. Böylece, katılımcı annelerin 4 boyuttaki puanları dikkate alınarak örneğin otoriter boyutta medyanın üzerinde diğer boyutlarda ise medyanın altında ise o ebeveyn otoriter tutuma atanmıştır. Bu atamaya göre örneklemdaki katılımcıların ebeveyn tutumlarına göre dağılımı; demokratik 19, otoriter 19, koruyucu 17 ve izin verici 18 anne olarak belirlenmiştir.

Hazzı Erteleme Paradigması

Mischel ve Ebbesen (1970) tarafından geliştirilen Hazzı Erteleme Paradigması (Delay of Gratification Paradigm), çocuklara eğer beklenilirse alacağı daha çok tercih edilen ödül (gecikmiş ödül), beklememesi durumunda ise alacağı daha az tercih edilen ödül koşulunu içerir. Daha az tercih edilen ama hemen alınabilen ödüle karşı daha çok tercih edilen gecikmiş ödülü bekleme süresi bağımlı değişken olarak alınmıştır (Mischel, Ebbesen ve Rascoff-Zeiss, 1972).

Hazzı Erteleme ile ilgili ölçüm, uygulamanın yapılacağı okulda özel bir odanın düzenlenip, tek tek çocukların odaya alınması ile gerçekleştirilmiştir. Oda içinde çocuğun ilgisini çekmeyecek şekilde bir kamera ile her katılımcı için video kaydı alınmış ve bunlar araştırmacı ve bir uzman tarafından ayrı ayrı izlenerek kodlanmıştır. Hazzı erteleme ölçümü, kameranın görünmeyecek şekilde yerleştirilmesi ve düzenlenmesi sonrasında şu şekilde yapılmıştır: çocuk odaya alınmış ve kendisine “*Şimdi seninle bu odada eğlenceli bir şey yapacağız ancak bu esnada benim dışarı çıkmam gerekli*” açıklaması yapılmıştır. Bu açıklamanın ardından çocuğun masaya geçmesi ve sandalyeye oturması istenmiştir. Daha sonra araştırmacı, başka bir köşede duran bir kutuyu getirerek çocuğa, kutunun içinde bir sürpriz olduğunu söylemiş ve kutuyu açmıştır. İçinden çıkardığı yumuşak şekeri (marshmallow) çocuğa göstererek “*Bu senin için*” diyerek masadaki boş tabağın ortasına koymuştur. Arkasından, araştırmacı çocuğa şu yönergeyi vermiştir “*İçeri girdiğimizde sana söylemiştim. Şimdi benim dışarı çıkıp birisine bakmam gerekiyor. Sende bu (tabağa koyulan şekeri göstererek) şekeri istersen yiyebilirsin. Ya da benim geri dönmemi beklersin sana bir tane daha veririm. O zaman iki tane şekerin olur.*” Bu yönergeden sonra araştırmacı odadan ayrılmıştır.

Kodlama çalışmalarında olduğu gibi (ör. Mischel, 2014; Mittal ve ark., 2013) bu çalışmada da çocuğun ödül ile ilgili düzenleme davranışları dokunma, tadına bakma ve yeme şeklinde yapılmıştır. Bu şekilde, çocuk parmağı ile ödüle dokunuyor ve/ya parmağını ağzına götürüyor ise dokunma; ödülü yalıyor ya da küçük bir ısırık alıyor ise tadına bakma ve ödülü tamamen yiyor

ise de yeme davranışı olarak, bu davranışları yapana kadar geçen geçen süre bağımlı değişkenler olarak kodlanmıştır. Ayrıca ölçme ve değerlendirme alanında uzman bir başka değerlendirmeci, kendisinin rastgele yöntemle seçtiği 41 çocuğun video kayıtlarını incelemiş ve dokunma, tadına bakma ve yeme sürelerini belirlemiştir. Bu iki değerlendirmecinin puanları Pearson Momentler Korelasyon analizi ile test edilmiş ve iki değerlendirmecinin kodlamaları arasında anlamlı yüksek düzeyde pozitif korelasyon gözlenmiştir (dokunma 1.00, tadına bakma .97, yeme .98).

İşlem

Araştırma için Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Etik Kurulu'na başvurularak gerekli onay alınmıştır. Bu onayla, Milli Eğitim Bakanlığı Ankara Milli Eğitim Müdürlüğü'ne başvurularak araştırmanın okullarda uygulanabilmesi için gerekli yasal izinler alınmıştır.

Araştırma verisinin tamamı Ankara ilinde özel iki anaokulunda, Ocak -Nisan 2015 tarihleri arasında toplanmıştır. Bunun için öncelikle araştırmanın içeriği hakkında okul yöneticilerine ve öğretmenlere bilgi verilmiştir. Okul yöneticilerinden alınan onay sonrasında kayıtlı öğrencilerin ailelerine rehber öğretmenler aracılığı ile Bilgilendirilmiş Onay Formu (zarfın üstüne eklenerek) ile anneler için Demografik Bilgi Formu ve Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) bir zarf içerisinde gönderilmiştir. Böylece annelerin ilk önce, kapalı zarf üzerindeki bilgilendirilmiş onay formunu okumaları ve çalışmanın içeriği hakkında bilgi edinmeleri sağlanmıştır. Bu aşamadan sonra çalışma hakkında ayrıca bilgi edinmek isteyen annelere araştırmacı tarafından çalışmanın genel amacı ve işlemi anlatılarak araştırmayla ilgili sorular yanıtlanmıştır. Çalışmaya katılmayı kabul eden anneler, onay formunu imzalayarak ölçekleri doldurmuş ve zarf içerisinde kapalı olarak okul rehber öğretmenine ulaştırılmıştır. Annelere verilen zarflar çocukların verisi ile eşleştirilmek üzere numaralandırılmıştır.

Çocuklara, Hazzı Erteleme Paradigması bireysel olarak uygulanmıştır. Araştırmacı, çocuklarla uygulamaya geçmeden önce yüz yüze tanışma amacıyla sınıflara girmiş, kendini tanıtmış ve sınıf içi bir etkinliğe katılmıştır. Daha sonra her çocuk sınıftan alınarak çalışmanın yapılacağı odaya geçilip uygulama yapılmıştır. Uygulamada, istekli ve hazır bulunuşluğu yüksek olan çocuklara öncelik tanınmıştır. Sınıftan çıktıktan sonra kısa ısınma sohbeti ile kendileriyle başka bir odada eğlenceli bir çalışma yapılacağı söylenmiştir. Ayrıca çocuğun uygulama esnasında dikkatini dağıtacak bir ihtiyacının (su, tuvalete gitmek) olmamasına da dikkat edilmiştir. Ortam etkisini kontrol edebilmek için her iki okuldaki odanın da mümkün olduğunca benzer özelliklere sahip olmasına özen gösterilmiştir. Değerlendirme ve puan-

lama çalışmalarının yürütülebilmesi için sadece çocuk görüntülenmiş, yapılan tüm işlemin görüntü ve ses kaydı alınmıştır. Kayıtlar gizli olarak ilk araştırmacı tarafından daha önce annelere verilen zarflarda kullanılan numara ile kodlanmıştır. Veriler araştırmacı tarafından gerekli yasal süre sonunda silinecektir. Yapılan işlem çocuğun sınıftan alınmasından itibaren ortalama yaklaşık 20-35 dakika sürmüştür.

Bulgular

Bulgular kısmında ilk olarak anne tutumu ile ilgili atamanın nasıl yapıldığı aktarılmış ve örneklemedeki ebeveyn tutumu ile ilgili dağılım hesaplanmıştır. Ardından ebeveyn tutumunun ve çocuğun cinsiyetinin hazzı erteleme davranışı (dokunma, tadına bakma ve yeme) üzerindeki etkilerini test etmek amacıyla iki yönlü Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) uygulanmıştır.

Analizlere geçmeden önce elde edilen verilerin (dokunma, tadına bakma ve yeme süreleri) çok değişkenli normal dağılım göstermesi ve varyans-kovaryans matrislerinin eşitliği ile ilgili sayıtların karşılanıp karşılanmadığı test edilmiştir (Field, 2013). Bu çalışma kapsamında elde edilen hazzı erteleme davranışları (dokunma, tadına bakma ve yeme) açısından normallik sayılısının karşılanmadığını görülmüştür. Hem SPSS 21 programı ile yapılan tek değişkenli normal dağılım testi sonuçları (Kolmogorov-Smirnov testi, $p < .05$) hem de STATA 12 istatistik programı ile yapılan çok değişkenli normallik testleri (Doornik – Hansen Çok Değişkenli Normal Dağılım Testi, $p < .001$) sonucu dağılımın normal olmadığını göstermiştir. Ayrıca varyans-kovaryans matrislerinin eşitliği sayılısı da (Box's M = 3,01, $p < .001$) karşılanmamıştır. Görüldüğü gibi sayıtların ihlalleri nedeni ile MANOVA istatistiksel yönteminin uygulanması ve bulguların dikkatli yorumlanması gerekmektedir. Alpar'a (2011) göre MANOVA testinde "Pillai Trace", "Wilks' Lambda", "Hotelling's Trace" ve Roy's Largest Root'a göre anlamlılık değerleri hesaplanır. Bunlardan "Pillai Trace" ve "Wilks' Lambda" anlamlılık değerleri varsayımların karşılandığı, "Hotelling's Trace" ve "Roy's Largest Root" anlamlılık değerleri ise varsayımların karşılanmadığı durumlarda daha güçlü sonuç vermektedir. Bu araştırmada da sayıtlar karşılanmadığı için MANOVA sonucunda "Hotelling's Trace" anlamlılık değerleri dikkate alınmıştır (Weinfurt, 1997). Post hoc karşılaştırmalarda da 1. tip hatanın önlenmesi için Bonferroni düzeltilmesi ($p < .008$) dikkate alınmıştır.

Katılımcı Annelerin Ebeveyn Tutum Puanlarına Göre Atama Yapılması

Katılımcı annelerin ebeveyn tutumlarını belirlemek için öncelikle kullanılan ölçeğin dört alt boyutu

Tablo 2. Anne Tutumlarına Göre Dokunma, Tadına Bakma ve Yeme Değişkenlerinin Ortalama, Standart Sapma ve MANOVA Analiz Sonuçları

	Anne tutumları	<i>n</i>	<i>Ort</i> (dk., sn.).	<i>S</i>	<i>sd</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	η^2	Çoklu Karşılaştırma Testi
Dokunma	1. Demokratik	19	4.59	1.12	3	2.08	0.08	.09	
	2. Otoriter	19	4.41	1.09					
	3. Koruyucu	17	2.16	1.51					
	4. İzin verici	18	1.21	1.15					
Tadına Bakma	1. Demokratik	19	8.87	1.31	3	6.06	0.001	.22	1 > 4*
	2. Otoriter	19	10.28	1.28					
	3. Koruyucu	17	5.59	1.78					
	4. İzin verici	18	3.39	1.35					
Yeme	1. Demokratik	19	13.38	1.32	3	5.99	0.002	.20	1 > 4***
	2. Otoriter	19	11.62	1.28					
	3. Koruyucu	17	8.37	1.78					
	4. İzin verici	18	6.49	1.35					

* $p = .008$, ** $p = .004$, *** $p = .002$

için toplam puan hesaplanmıştır. Ancak, ETÖ'nün her alt boyut için aynı sayıda madde içermemesi nedeni ile bu çalışmada elde edilen toplam puanlar her bir alt boyut için daha sonra t puan dönüştürülerek puanlar arası bir standardizasyon oluşturulmuştur. Daha sonra her boyut için medyan puanlar bulunmuştur. Field (2013) tarafından belirtildiği gibi medyan göreceli olarak çarpıklıktan daha az etkilenmektedir. Katılımcı annelerin 4 boyuttaki puanları dikkate alınarak atama yapılmıştır. Örneğin, katılımcı annenin otoriter boyuttaki puanı medyanın üzerinde diğer boyutlarda medyanın altında ise bu anne otoriter tutuma atanmıştır. Bu atamaya göre örneklemdaki katılımcıların ebeveyn tutumlarına göre dağılımı; demokratik 19, otoriter 19, koruyucu 17 ve son olarak izin verici 18 anne olarak belirlenmiştir.

Dokunma, Tadına Bakma ve Yeme Davranışlarına Ait Sürelerin Anne Tutumları ve Çocuğun Cinsiyetine Göre Karşılaştırılması

Yapılan 4 (ebeveyn tutumları) x 2 (çocuğun cinsiyeti) MANOVA analizi sonucunda hazzı erteleme davranışları süresinin (dokunma, tadına bakma ve yeme) anne tutumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı (Hotelling's Trace = .37, $F_{9,185} = 2.57$, $p < .01$, $\eta^2 = .11$) görülmüştür. Ancak çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır (Hotelling's Trace = .03, $F_{3,63} = .53$, $p > .05$, $\eta^2 = .03$). Ayrıca anne tutumu ve çocuğun cinsiyeti ortak etkisi de anlamlı değildir (Hotelling's Trace = .02, $F_{9,185} = 1.14$, $p > .05$, $\eta^2 = .05$).

Anne tutumları için gözlenen bu temel etkinin hangi bağımlı değişkende görüldüğü incelendiğinde tadına bakma ($F_{3,65} = 6.06$, $p = .001$, $\eta^2 = .22$) ve yeme ($F_{3,65} = 5.39$, $p = .002$, $\eta^2 = .20$) davranış süreleri için ebeveyn tutumu temel etkisinin anlamlı olduğu, ancak dokunma ($F_{3,65} = 2.08$, $p = .08$, $\eta^2 = .09$) davranış süresi için gruplar arasında anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Dokunma, tadına bakma ve yeme davranışlarına ait süre puanlarının ebeveyn tutumlarına göre ortalama ve standart sapma değerleri ve ortaya çıkan farkın büyüklüğü ve anlamlılık düzeylerine ilişkin bilgiler Tablo 2'te verilmiştir. Post hoc sonuçları incelendiğinde, tadına bakma davranışı için hem demokratik annelerin ($Ort. = 8.87$, $S = 1.31$, $p = .008$) hem de otoriter annelerin çocuklarının ($Ort. = 10.28$, $S = 1.28$, $p = .002$) izin verici annelerin çocuklarına ($Ort. = 3.39$, $S = 1.35$) göre daha fazla süre beklediği görülmektedir. Aynı şekilde yeme davranışı için de demokratik ($Ort. = 13.38$, $S = 1.32$, $p = .002$) ve otoriter annelerin çocuklarının ($Ort. = 11.62$, $S = 1.28$, $p = .004$) izin verici annelerin çocuklarından ($Ort. = 6.49$, $S = 1.35$) daha uzun süre bekledikleri görülmektedir. Bu bulgular çalışmanın hipotezlerinin ("Demokratik annelerin çocuklarının hazzı erteleme davranış süreleri, izin verici, aşırı koruyucu ve otoriter annelerin çocuklarından daha uzundur." ve "Otoriter annelerin çocuklarının hazzı erteleme davranış süreleri izin verici ve aşırı koruyucu annelerin çocuklarından daha uzundur.") kısmen desteklendiğini göstermiştir. Ancak çocuğun cinsiyetine göre fark olmadığı sonucu diğer hipotezin desteklenmediğini göstermiştir.

Tartışma

Bu çalışmada, annenin ebeveynlik tutumu ve çocuğun cinsiyetinin anaokuluna devam eden 36-60 ay arası çocukların hazzı erteleme davranışı arasındaki ilişki incelenmiştir. Bulgular incelendiğinde çocukların cinsiyeti açısından dokunma, tadına bakma ya da yeme olarak ölçülen hazzı erteleme davranışları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Diğer taraftan anne tutumlarına göre çocuğun hazzı erteleme davranışının anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür. Bu etki tadına bakma ve yeme davranışları için bulunmuş, ancak dokunma davranışı için anlamlı fark olmadığı görülmüştür.

Dokunma davranışı açısından bir fark olmaması, annelerin çocuklarının ilgilerini çeken şeyleri almalarına izin verilmese de meraklarını gidermek için dokunmalarına izin verme tarzında bir kontrol stratejisi uyguladıklarını düşündürmüştür. Aslında buna benzer bazı stratejilerin hazzı ertelemeye etkili olmadığı önceki çalışmalarda gösterilmiştir (Mauro ve Harris, 2000; Russell ve ark., 2013). Ancak bu çalışma kapsamında, demokratik ve otoriter ebeveynlerin çocuklarının dokunma sonrasında büyük ödül için özkontrollerini diğer çocuklara göre daha iyi denetleyebildikleri düşünülmüştür. Yani şeker dokunma ödülün çekiciliğine daha hızlı kapılmaya yol açmamaktadır. Mischel (2014) ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmalarda gözlemediği gibi, sunulan çalışmadaki çocukların da beklerken ödüle değil başka yere bakma, şarkı söyleme gibi çeşitli stratejiler kullandıkları videolarda görülmüştür.

Hazzı erteleme davranışının çocuğun cinsiyetine göre farklılaştığını gösteren çalışmalar (Jacobsen, 1998; Hong ve ark., 2017) olduğu gibi, cinsiyet açısından fark olmadığını gösteren çalışmalara da rastlanmaktadır (Cemore ve Herwing, 2005; Price-Williams ve Ramirez, 1974). Örneğin Jacobsen (1998), kız çocuklarının haz ertelenme süresinin erkek çocuklara göre nispeten daha uzun olduğunu bulmuştur. Lee ve arkadaşları (2008) yaptıkları çalışmada, Jacobsen'i (1998) destekler şekilde kız çocukların bekleme sürelerinin erkeklere göre (neredeyse 1 dakika) daha fazla olduğunu belirlemiştir. Öte yandan Bjorklund ve Kipp'in (1996) cinsiyetler arası hazzı erteleme davranışı açısından kızların lehine fark olduğunu öne sürdükleri derleme çalışmasına atıf yapan Silverman (2003) bu çalışmanın yönteminde yanlılık olduğunu ileri sürmüştür. Bu bağlamda, örneklem sayısı, ölçüm aracı gibi koşulları dikkate alarak yaptığı meta-analiz çalışması sonucunda Silverman (2003) hazzı erteleme davranışının cinsiyetlere göre farkının küçük olduğunu vurgulamıştır.

Bu çalışma sonucu hazzı erteleme davranışı açısından cinsiyete göre bir fark olmadığını gösteren çalışmalara destek vermektedir. Ancak, Hong ve arkadaşlarının (2017) yakın zamanlı çalışmasında, kızların hazzı ertele-

me süresinin erkeklerden anlamlı olarak daha uzun olduğu ve çocuğun aktivite düzeyinin (mizaç özelliği) cinsiyet ile hazzı erteleme davranışı arasında aracı rolü olduğu rapor edilmiştir. İleriki araştırmalar açısından cinsiyet ile hazzı erteleme davranışı arasında aracı ya da düzenleyici olabilecek değişkenlerin ele alınması, çocuğun cinsiyetine göre fark olup olmadığı konusunda önceki çalışmalara daha derinlemesine bilgi sağlayacaktır. Örneğin, Hong ve arkadaşlarının da (2017) önerdiği gibi çocuğun hayali oyun kurabilme becerisi, büyük ödül için beklemede cinsiyet farkı açısından bir diğer aracı değişken olabilir.

Çalışmada; demokratik ve otoriter annelerin çocuklarının, izin verici annelerin çocuklarına göre yiyeceğin tadına bakmak için daha uzun süre bekledikleri bulunmuştur. Benzer şekilde yine demokratik ve otoriter annelerin çocukları izin verici annelerin çocuklarına göre yiyeceği yemek için de daha uzun süre beklemiştir. Bu bulgular önceki araştırma sonuçları ile tutarlılık göstermektedir. Çeşitli çalışmalarda (Buri, 1998; Dornbusch ve ark., 1987; Makkar ve Arya, 2017; Leonard ve ark., 2014; Portes, ve ark., 1986; Steinberg ve ark., 1989) otoriter, destekleyici, şefkatli ve iletişimci ailelerin çocuklarının, izin verici annelerin çocuklarına göre daha öz güvenli, sosyal yeterliliği yüksek ve hazzı ertelemeye daha başarılı oldukları yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Ayrıca bağlanma gibi demokratik ebeveynlikle ilişkili diğer değişkenler ile hazzı erteleme davranışını inceleyen araştırma sonuçları da (Jacobsen ve ark. 1997; Mittal ve ark., 2013) ebeveyn davranışının niteliğinin çocuğun hazzı erteleme süresine olumlu katkı yaptığını göstermiştir. Örneğin, Lee ve arkadaşlarının (2008) çalışmasında çocuğunu olumlu sıfatlarla tanımlayan (olumlu damgalama) ebeveynlerin çocuklarının daha uzun süre hazzı erteleyebildikleri bulunmuştur.

Özellikle demokratik anne tutumunun okulöncesi çocukların hazzı erteleme davranışına olumlu etkisini önceki çalışma sonuçları desteklemektedir (Olson, Bates ve Bayles, 1990; Steinberg ve ark., 1989). Mantıklı ve sorun odaklı bir davranış tarzı ile çocuklarını yönlendiren, sözel olarak kendini ifade edebilmesini destekleyen, çoğu zaman evde ve dışarıda var olan kuralların nedenlerini çocuğun anlayabileceği şekilde açıklayabilen, her zaman sözlü uzlaşma taraftarı olup aynı zamanda çocuğunun belli bir disiplin içinde olmasını destekleyen, çocuğun kişisel ilgilerini gözetleyebilen annelerin çocuklarının kendini kontrol etme ve hazzı ertelemeye daha başarılı oldukları ile ilgili bulgular (Buri, 1998; Dornbusch ve ark., 1987; Jacobsen ve ark., 1997; Lee ve ark., 2008; Mauro ve Harris, 2000; Olson ve ark., 1990; Portes ve ark., 1986; Steinberg ve ark., 1989) bu araştırma sonuçları ile tutarlıdır.

Diğer taraftan, otoriter annelerin okulöncesi çocuklarda hazzı erteleme davranışı ile ilişkisine yönelik sonuç önceki çalışma bulguları ile çelişmektedir. Önceki ça-

alışma bulguları kontrolün yüksek, ilgi ve şefkatin düşük olduğu annelerin çocuklarının hazzı erteleme sürelerinin daha kısa olduğunu göstermektedir (Cabrera, ve ark., 2007; Houck ve LeCuyer-Maus, 2004; Jacobsen,1998; Mauro ve Harris, 2000). Sunulan çalışmada ise demokratik annelerin çocuklarına benzer şekilde otoriter annelerin çocukları da hazzı daha uzun süre erteleyebilmektedir. Bunun otoriter-demokratik olarak nitelendirilen annelik örüntüleri ile ilgili olduğu düşünülmüştür. Kağıtçıbaşı (2005, 2007), batı kültüründe aşırı kontrol olarak algılanan bazı davranışların, Türk kültüründe ve örneğin Uzakdoğu kültüründe (Chao ve Tseng, 2002) “aşırı” kontrolden daha çok, ilgi ve yakınlık göstergesi olarak algılandığını göstermiştir. Yapılan araştırmalar yetkeci ve disipline dayalı ana-baba davranışlarının kültürel bağlama göre farklı etkiler gösterdiğine işaret etmektedir (Sümer, 2012). Aynı şekilde diğer çalışmalar da (Chao,1994; Chao ve Tseng, 2002; Darling ve Steinberg, 1993; Kağıtçıbaşı, 2005; Metin Orta ve Sümer, 2016) aynı ana baba davranışlarının kültürel farklılıktan kaynaklanan beklentilere göre farklı şekillerde ifade edilebileceğini, algılanacağını ve yorumlanabileceğini, bunun da çocuklar üzerinde farklı etkilere yol açacağını ileri sürmektedir. Bu bağlamda, bu çalışma örneklemindeki otoriter annelerin, çocuğun davranışlarını yüksek düzeyde denetlediği, ancak bu durumun kültürel olarak uygun bir ebeveyn talepkarlığı olarak atfedilmesi nedeni ile batı kaynaklı araştırma bulgularının aksine çocuğun sosyalleşme sürecinde olumlu davranışların kazanılmasında destekleyici bir etkiye yol açtığı şeklinde yorumlanmıştır.

Önceki çalışmalar denetim ve kontrol düzeyi düşük ebeveyn tutumu gösteren aile çocuklarının özdüzenleme becerisi ile ilgili sorun olabilecek bir örüntü gösterdiklerine işaret etmektedir (Buri, 1998; Dornbusch ve ark., 1987; Houck ve LeCuyer-Maus, 2004; Mauro ve Harris, 2000; Makkar ve Arya, 2017; Portes ve ark., 1986; Steinberg ve ark., 1989). Örneğin, Spera (2005), izin verici ana babalık modelinde yetişen çocukların, kendini düzenleme veya davranış ve duygularını kontrol etmede sorun yaşadığını belirtmiştir. Bu çalışma sonucu da özellikle denetim-kontrol düzeyi yüksek olan demokratik ya da otoriter anne tutumu gösteren ailelerle karşılaştırıldığında izin verici tutum gösteren aile çocuklarının haz ertelemesinde daha başarılı olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, ebeveynlik davranışlarında uygulanan disiplin yöntemleri ve özellikle sınır koymanın hazzı erteleme açısından önemi görülmektedir. Çocuğun sevildiği, kabul edildiği, özerk davranışlarının desteklendiği bir yetiştirme ortamı içinde olması duygusal ve davranışsal özkontrol gelişimi için olumlu olsa da yaşa uygun ve yeterli düzeyde bir denetim ve talepkarlığın eşlik etmesinin gerekli olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak bu çalışma okulöncesi dönemde olan

çocukların hazzı erteleme davranışı üzerinde ebeveyn tutumlarının ve çocuğun cinsiyetinin etkisini Türkiye örnekleminde incelemiştir. Bulunan sonuçların önceki çalışmalarla uyumlu olduğu ve çocuğun yetiştirilmesinde uygun ve gerekli denetim/talepkarlık davranışları ile ilgili ve duyarlı ebeveynliğin önemli bir sosyal beceri olan çocuğun hazzı erteleme davranışı üzerinde olumlu etkisi olduğu görülmüştür. Diğer taraftan gerekli ve uygun denetim/talepkarlığın olmadığına işaret eden ebeveynlik tutumu gösteren annelerin çocuklarının hazzı erteleme davranışının düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak, araştırma sürecinde Türkiye’deki çalışmalar içerisinde özdüzenlemenin bir alt boyutu olan hazzı erteleme davranışına yönelik araştırmaların çok kısıtlı olduğu görülmüştür. Bu bağlamda, gözleme dayalı yarı deneysel bir tasarım ile yapılmış olan bu çalışmanın önceki çalışmalara güncel bilgi sağladığı ve diğer çalışmalara öncü olacağı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra, çocukların özkontrol becerilerini, özellikle hazzı ertelemeye yönelik stratejileri içeren ebeveynler için eğitim programlarının geliştirilmesinde bu çalışma bulguları yol gösterici olabilir.

Çalışma ile ilgili bazı sınırlılıklar söz konusudur. Öncelikle bu çalışmada kullanılan Ebeveyn Tutum Ölçeği’ne (ETÖ) (Karabulut Demir ve Şendil, 2008) göre ebeveynlerin atanması konusunda bazı zorluklar yaşanmıştır. Ancak belirtildiği gibi, ölçekten elde edilen her bir ebeveyn tutum alt boyut puanının t puana dönüştürülmesinin ardından medyan puanlarına göre bu sınıflama yapılmıştır. Puanlar üzerinden sınıflama yapılırken dikkati çeken bir nokta bazı annelerin iki alt ölçekte puanlarının çok yakın olmasıdır. Bu koşulda anneler hangi ebeveyn boyutundan daha yüksek puan almış ise o ebeveyn tutumuna atanmıştır. Hipotezler ve verinin normallik sayıtlılarıyla ilgili sorunları dikkate alınarak sonuçların bulgular kısmında verildiği gibi rapor edilmesi uygun bulunmuştur. Bu bağlamda, bulguların yorumlanmasına dikkat edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca ülkemizde hazzı erteleme davranışı ile yapılacak gelecek araştırmaların farklı SED ve yaş gruplarını içeren örneklemlemlerle ve özellikle boylamsal araştırma deseni kullanılarak yapılması önerilmektedir. Bu araştırmalardan elde edilecek bulguların, ebeveyn tutumları ile hazzı erteleme davranışı arasındaki ilişkiye önemli açıklamalar getireceği düşünülmektedir.

Son olarak bu çalışma sadece annelerin ebeveynlik tutumları ile çocukların hazzı erteleme davranışını kapsamaktadır. Ülkemizde babanın çocuk yetiştirme tutumunun ya da her iki ebeveynin çocuk yetiştirme tutumunun çocuklarındaki hazzı erteleme davranışına olan etkisinin ileriki araştırmalarda incelenmesi, ebeveyn özelliklerinin çocuğun hazzı erteleme davranışı ve özkontrol becerisi üzerindeki rolünün daha geniş perspektiften anlaşılmasına katkıda bulunacaktır.

Kaynaklar

- Abu Taleb, T. F. (2013). Parenting styles and children's social skills as perceived by Jordanian mothers of pre-school children. *Early Child Development and Care*, 183(11), 1646-1660.
- Alpar, C.R. (2011). *Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemler* (3. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Altay, F. B. ve Güre, A. (2012). Okulöncesi kuruma (devlet-özel) devam eden çocukların sosyal yeterlik ve olumlu sosyal davranışları ile annelerinin ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkiler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(4), 2699-2718.
- Ayduk, O., Mendoza-Denton, R., Mischel, W., Downey, G., Peake, P. K. ve Rodriguez, M. (2000). Regulating the interpersonal self: Strategic self-regulation for coping with rejection sensitivity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79(5), 776-792.
- Barber, B. K. ve Olsen, J. A. (1997). Connection, regulation, and autonomy in the family, school, and neighborhood, and with peers. *Journal of Adolescent Research*, 12(2), 287-315.
- Batum, P. ve Yağmurlu, B. (2007). What counts in externalizing behaviors? The contributions of emotion and behavior regulation. *Current Psychology: Developmental, Learning, Personality, Social*, 25(4), 272-294.
- Baumeister, R. F., Vohs, K. ve Tice, D. M. (2007). The strength model of self control. *Current Directions in Psychological Science*, 16(6), 1467-8721.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative control on child behavior. *Child Development*, 37, 887-907.
- Baumrind, D. (1967). Child care practices anteceding three patterns of pre-school behavior. *Genetic Psychology Monographs*, 75, 43-88.
- Baumrind, D. (1971a). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37(4), 887-907.
- Baumrind, D. (1971b). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology Monographs*, 4(1, Pt.2), 1-103.
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *Journal of Early Adolescence*, 11(1), 56-95.
- Bjorklund, D. F. ve Kipp, K. (1996). *Parental investment theory and gender differences in the evolution of inhibition mechanisms*. *Psychological Bulletin*, 120(2), 163-188.
- Blair, C. ve Razza, R. P. (2007). Relating effortful control, executive function, and false belief understanding to emerging math and literacy ability in kindergarten. *Child Development*, 78(2), 647-663.
- Brophy-Herb, H. E., Stansbury, K., Bocknek, E. ve Horodynski, M. A. (2012). Modeling maternal emotion related socialization behaviors in a low-income sample: Relations with toddlers' self-regulation. *Early Childhood Research Quarterly*, 27(3), 352-364.
- Bornstein, M. H. (2012). Cultural approaches to parenting. *Parenting, Science and Practice*, 12(2-3), 212-221.
- Buri, J.R. (1998). The nature of human kind, authoritarianism and self-esteem. *Journal of Psychology and Christianity*, 7(1), 32-38.
- Cabrera, N., Shannon, J. E. ve Tamis-LeMonda C. S. (2007). Fathers' influence on their children's cognitive and emotional development: From toddlers to pre-K. *Applied Developmental Science*, 11(4), 208-213.
- Campbell, S. B. ve von Stauffenberg, C. (2009). Delay and inhibition as early predictors of ADHD symptoms in third grade. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 37(1), 1-15.
- Calkins, S. ve Fox, N. (2002). Self-regulatory processes in early personality development: A multilevel approach to the study of childhood social withdrawal and aggression. *Development and Psychopathology*, 14(3), 477-498.
- Carlson, S. M. (2003). Executive function in context: Development, measurement, theory, and experience. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 68(3), 138-151.
- Casas, J. F., Weigel, S.M., Crick, N. R., Ostrov, J. M.; Woods, K. E.; Jansen Yeh, E.A. ve Huddleston-Casas, C. A. (2006). Early parenting and children's relational and physical aggression in the pre-school and home. *Psychology Faculty Publications*, 83. Eylül 2011 <https://digitalcommons.unomaha.edu/psychfacpub/83>.
- Casey, B. J., Somerville, L. H., Gotlib, I. H., Ayduk, O., Franklin, N. T., Askren, M. K., Jonides, J., Berman, M. G., Wilson, N. L., Teslovich, T., Glover, G., Zayas, V., Mischel, W. ve Shoda, Y. (2011). Behavioral and neural correlates of delay of gratification 40 years later. *Psychological and Cognitive Sciences*, 108(36), 14998-15003.
- Cemore, J. J. ve Herwig, J. E. (2005). Delay of gratification and make-believe play of preschoolers. *Journal of Research in Childhood Education*, 19(3), 251-266.
- Chao, R. K. (1994). Beyond parental control and authoritarian parenting style: Understanding Chinese parenting through the cultural notion of training. *Child Development*, 65(4), 1111-1119.
- Chao, R. K. (2001). Extending research on the consequences of parenting style for Chinese Americans and European Americans. *Child Development*, 72(6), 1832-1843.

- Chao, R. K. ve Tseng, V. (2002). Parenting of Asians. M. H. Bornstein, (Ed.), *Handbook of Parenting (Vol 4): Social Conditions and Applied Parenting* içinde (s. 59 -93). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Cheah, C., Leung, C., Tahseen, M. ve Schultz, D. (2009). Authoritative parenting among immigrant Chinese mothers of preschoolers. *Journal of Family Psychology, 23*(3), 311-320.
- Darling, N. ve Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin, 113*(3), 487-496.
- Deater-Deckard, K., Lansford, J.E., Malone, P.S., Alampay, L.P., Sorbring, E., Bacchini, D., Bombi, A.S., Bornstein, M.H., Chang, L., Giunta, L.D., A. Dodge, K.A., Oburu, P., Pastorelli, C., Skinner, A.T., Tapanya, S., Uribe Tirado, L.M., Zelli, A. ve Al Hassan, S.M. (2011). The association between parental warm and control in thirteen cultural groups. *Journal of Family Psychology, 25*(5), 790-794.
- Derryberry, D. (2002). Attention and voluntary self-control. *Self and Identity, 1*(2), 105-111.
- Dirik, G., Yorulmaz, O. ve Karancı, A. N. (2015). Çocukluk dönemi ebeveyn tutumlarının değerlendirilmesi: Kısaltılmış algılanan ebeveyn tutumları-çocuk formu. *Türk Psikiyatri Dergisi, 26*(2), 123-130.
- Dornbusch, S. M., Ritter, P. L., Leiderman, P.H., Roberts, D. F., ve Fraleigh M. J. (1987). The relation of parenting style to adolescent school performance. *Child Development, 58*(5), 1244-1257.
- Eiden, R.D., Edwards, E.P. ve Leonard, K.E. (2007). A conceptual model for the development of externalizing behavior problems among kindergarden children of alcoholic families: Role of parenting and children' self regulation. *Developmental Psychology, 43*(5), 1187-1201.
- Eisenberg, N., Smith, C. L., Sadovsky, A. ve Spinrad, T. L. (2004). Effortful control: Relations with emotion regulation, adjustment, and socialization in childhood. R. F. Baumeister ve K. D. Vohs (Eds.), *Handbook of Self Regulation: Research, Theory, and Applications* içinde (s. 259-282). New York, NY, US: Guilford Press.
- Ertürk, H.G. (2013). Öğretmen çocuk etkileşiminin niteliği ile çocukların özdüzenleme becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Esen, M.A. ve Cesur, S. (2015). Üniversite öğrencilerinin ebeveynlik stillerini algılayışları ve bu algının ebeveyn-çocuk değer benzerliğine etkisi. *Psikoloji Çalışmaları, 35*(2), 1-24.
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (4. Ed.). London: Sage Publication.
- Flynn, T. M. (1985). Development of self-concept, delay of gratification and self control and disadvantaged preschoolchildren's achievement gain. *Early Child Development and Care, 22*(1), 65-72.
- Funder, D.C, Block, J.H. ve Block, J. (1983). Delay of gratification: Some longitudinal personality correlates. *Journal of Personality and Social Psychology, 44*(16), 1198-1213.
- Grolnick, W. S. ve Ryan, R. M. (1989). Parent styles associated with children's self-regulation and competence in school. *Journal of Educational Psychology, 81*(2), 143-154.
- Harma, M. (2008). *The impact of parental control and marital conflict on adolescent' self-regulation and adjustment* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara, Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Hart, C. H., Nelson, D. A., Robinson, C.C., Olsen, S. F. ve McNeilly-Choque, M. K. (1998). Overt and relational aggression in Russian nursery-school-age children: Parenting style and marital link ages. *Developmental Psychology, 34*(4), 687-697.
- Hasçuhadar, B. ve Çoşkun, H. (2018). Okul Öncesi Dönemde Hazzı Geciktirme ve Yaratıcılık Arasındaki İlişki- de Esnekliğin Aracı Rolü. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18*(1), 230-249.
- Healey, D. M., Flory, J. D., Miller, C. J. ve Halperin, J. M. (2011). Maternal positive parenting style is associated with better functioning in hyperactive/inattentive pre-school children. *Infant and Child Development, 20*(2), 148-161.
- Herzberger, S. D. ve Dweck, C. S. (1978). Attraction and delay of gratification. *Journal of Personality, 46*(2), 215-227.
- Hoff, E., Laursen, B., & Tardif, T. (2002). Socioeconomic Status and Parenting. In M. H. Bornstein (Ed.), *Handbook of Parenting* (s. 231-252). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Hong F., Doan S.N., Lopez A. ve Evans G.W. (2017) Relations among temperament, self-regulatory strategies and gender in predicting delay of gratification. *Frontiers in Psychology, 8*, 1925.
- Houck, G.M. ve LeCuyer-Maus, E. A. (2004). Maternal limit setting during toddlerhood, delay of gratification, and behavior problems at age five. *Infant Mental Health Journal, 25*(1), 28-46.
- Jacobsen, T. (1998). Delay behavior at age six: links to maternal expressed emotion. *The Journal of Genetic Psychology, 159*(1), 117-120.
- Jacobsen, T., Huss, M., Fendrich, M., Kruesi, M.J.P. ve Ziegenhain, U. (1997). Children's ability to delay gratification: Longitudinal relations to mother child attachment. *The Journal of Genetic Psychology, 158*(4), 411-426.

- Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). Autonomy and relatedness in cultural context implications for self and family. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 36(4), 403-422.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2007). *Family, self, and human development across cultures: theory and applications* (2. baskı). Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- Karabulut Demir, E. ve Şendil, G. (2008). Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21), 15-25.
- Keleş, S. ve Alisinanoğlu, F. (2018). Kültürel-tarihsel kuram bağlamında hazırlanan eğitim programının 48-60 aylık çocukların öz-düzenleme gelişimi üzerine etkisinin incelenmesi. *Başkent University Journal of Education*, 5(2), 167-186.
- Kochanska, G., Murray, K. T. ve Harlan, E. T. (2000). Effortful control in early childhood: Continuity and change, antecedents, and implications for social development. *Developmental Psychology*, 36(2), 220-232.
- Kopp, C. B. (1982). Antecedents of self-Regulation: A developmental perspective. *Developmental Psychology*, 18(12), 199-214.
- Krueger, R. F., Caspi, A., Moffitt, T. E. ve White, J. (1996). Delay of gratification psychopathology, and personality: Is low self-control specific to externalizing problems? *Journal of Personality*, 64(1), 107-130.
- Kumst S., ve Scarf D. (2015). Your wish is my command! The influence of symbolic modelling on pre-school children's delay of gratification. *Peer Journal*, 3, Article e774.
- Ladd, G. W., Birch, S. H. ve Buhs, E. S. (1999). Children's social and scholastic lives in kindergarten: Related spheres of influence? *Child Development*, 70(6), 1373-1400.
- Lee, P.L., Lan, W., Wang, C. L. ve Chiu, H.Y. (2008). Helping young children to delay of gratification. *Early Childhood Education Journal*, 35(6), 557-564.
- Leonard, J.A., Berkowitz, T. ve Shusterman, A. (2014) The effect of friendly touch on delay-of-gratification in pre-school children. *The Quarterly Journal of Experimental Psychology*, 67(11), 2123-2133.
- Lonigan, C. J., Spiegel, J. A., Goodrich, J. M., Morris, B. M., Osborne, C. M., Lerner, M. D. ve Phillips, B. M. (2017). Does pre-school self-regulation predict later behavior problems in general or specific behavior problems? *Journal of Abnormal Child Psychology*, 45, 1491-1502.
- Maccoby, E. (2002). Parenting Effects: Issues and Controversies. J.G. Borkowski, L.S. Ramey ve M. Bristol-Power, (Ed.), *Parenting and the child's world: Influences on academic, intellectual and social-emotional development* içinde (s. 35-46). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Maccoby, E. ve Martin, J. A. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. E. M. Hetherington (Ed.), P. H. Mussen (Ed.), *Handbook of child psychology: Socialization, personality, and social development (Vol. 4)* içinde (s. 1-101). New York: Wiley.
- Makkar, A ve Arya, B. (2017). Gratification Delay and Parenting Behaviour: A Study on Pre-School Children. *Indian Journal of Psychological Science*, 6(1), 60-67.
- Mauro, C. F. ve Harris, Y.R. (2000). The influence of maternal child-rearing attitudes and teaching behaviors on preschoolers delay of gratification. *The Journal of Genetic Psychology*, 161(3), 292-306.
- McClelland, M. M., Morrison, F. J., ve Holmes, D. L. (2000). Children at risk for early academic problems: The role of learning-related social skills. *Early Childhood Research Quarterly*, 15(3), 307-329.
- Metin, İ. (2010). *The Effects of Dispositional Anger; Effortful Control and Maternal Responsiveness on Turkish Preschoolers' Emotion Regulation* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul, Koç Üniversitesi.
- Metin Orta, İ. ve Sümer, N. (2016). Anne duyarlılığı ve erken dönem bağlanma-temelli ebeveynlik destek ve müdahale programları. *Türk Psikoloji Dergisi*, 19(38), 54-73.
- Metin Orta, İ., Çorapçı, F., Yağmurlu, B. ve Aksan, N. (2013). The mediational role of effortful control and emotional dysregulation in the link between maternal responsiveness and Turkish preschoolers' social competency and externalizing symptoms. *Infant and Child Development*, 22, 459-479.
- Mischel, W. (1958). Preference for delayed reinforcement: An experimental study of a cultural observation. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 56(1), 57-61.
- Mischel, W. (2014). *The Marshmallow Test: Mastering self-control*. New York, NY, US: Little, Brown and Cooperation.
- Mischel, W. ve Ebbesen, E. B. (1970). Cognitive and attentional mechanisms in delay of gratification. *Journal of Personality and Social Psychology*, 16(2), 329-337.
- Mischel, W. ve Ayduk, O. (2004). Willpower in a cognitive-affective processing system: The dynamics of delay of gratification. R. F. Baumeister ve K. D. Vohs (Ed.), *Handbook of self-regulation: Research, theory, and applications* içinde (s. 99-129). New York, NY, US: Guilford Press.
- Mischel, W., Ebbesen, E.B. ve Rascoff-Zeiss, A. (1972). Cognitive and attentional mechanisms in delay of gratification. *Journal of Personality and Social Psychology*, 21(2), 204-218.

- Mischel, W., Shoda, Y. ve Rodriguez, M. L. (1989). Delay of gratification in children. *Science*, 244(4907), 933-938.
- Mischel, W., Shoda, Y. ve Peake, P.K. (1988). The nature of adolescent competencies predicted by pre-school delay of gratification. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(4), 687-696.
- Mischel, W., Ayduk, O., Berman, M.G., Casey, B. J., Gotlib, I. H., Jonides, J., Kross, E., Teslovich, T., Wilson, N. L., Zayas, V. ve Shoda, V. (2010). 'Willpower' over the life-span: Decomposing self-regulation. *Social, Cognitive and Affective Neuroscience*, 6(2), 252-256.
- Mittal, R., Russell, B.S., Britner, P. A. ve Peake, P.K. (2013). Delay of gratification in two and three-year-olds: Associations with attachment, personality, and temperament. *Journal of Child Family Studies*, 22(4), 479-489.
- Moilanen, K. L., Shaw, D. S., Dishion, T. J., Gardner, F. ve Wilson, M. N. (2010). Predictors of longitudinal growth in inhibitory control in early childhood. *Social Development*, 19(2), 326-347.
- Montroy, J. J., Bowles, R. P., Skibbe, L.E. McClelland, M. ve Morrison, F. J.(2016).The development of self-regulation across early childhood. *Developmental Psychology*, 52, 1744-1762.
- Muhtadie, L., Zhou, Q., Eisenberg, N. ve Wang, Y. (2013). Predicting Internalizing Problems in Chinese Children: the Unique and Interactive Effects of Parenting and Child Temperament. *Developmental Psychopathology*, 25(3), 653-667.
- Olson, S. L., Bates, J. E., ve Bayles, K. (1990). Early antecedents of childhood impulsivity: The role of parent-child interaction, cognitive competence, and temperament. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 18(3), 317-334.
- O'Toole, S. E., Monks, C. P. ve Tsermentseli, S. (2017). Executive function ve theory of mind as predictors of aggressive and prosocial behavior and peer acceptance in early childhood. *Social Development*, 26(4), 907-920.
- Pauli-Pott, U., Schloss, S. ve Becker, K. (2018) Maternal Responsiveness as a Predictor of Self-Regulation Development and Attention-Deficit/Hyperactivity Symptoms Across Preschool Ages. *Child Psychiatry and Human Development*, 49(2), 42-52.
- Pears, K.C. ve Moses, L.J. (2003). Demographics, parenting, and theory of mind in pre-school children. *Social Development*, 12(1), 1-20.
- Poland, S. E., Monks, C. P. ve Tsermentseli, S. (2015). Cool and hot executive function as predictors of aggression in early childhood: Differentiating between the function and form of aggression. *British Journal of Developmental Psychology*, 34(2), 181-197.
- Portes, P.R., Dunham, R.M. ve Williams, S. (1986). Assessing child-rearing style in ecological settings: Its relation to culture, social class, early age intervention and scholastic achievement. *Adolescence*, 21(83), 723-735.
- Price-Williams, D.R. ve Ramirez, M. (1974). Ethnic differences in delay of gratification. *The Journal of Social Psychology*, 93(1), 23-30.
- Raikes, H. A., Robinson, J. L., Bradley, R. H., Raikes, H. H. ve Ayoub, C. C. (2007). Developmental trends in self-regulation among low income toddlers. *Social Development*, 16(1), 128-149.
- Rha, J. H. (2000). Delay of gratification in infancy: Effects of infants' temperament and parenting. *Journal of Korean Home Economics Association English Edition*, 1(1), 59-77.
- Roopnarine, J., Krishnakumar, A., Metindoğan, A. ve Evans, W. (2006). Links between parenting styles, parent-child academic interaction, parent-school interaction, and early academic skills and social behaviors in young children of English-speaking-Caribbean immigrants. *Early Childhood Research Quarterly*, 21, 238-252.
- Russell, B. S., Londhe, R. ve Britner, P. A. (2013). Parental contributions to the delay of gratification in pre-school aged children. *Journal of Child Family Studies*, 22, 471-478.
- Russell, B. S., Lee, J. O., Spieker, S. ve Oxford, M. L. (2016). Parenting and pre-school self-regulation as predictors of social emotional competence in 1st grade. *Journal of Research in Childhood Education*, 30(2), 153-169.
- Sangawi, H., Adams, J. ve Reissland, N. (2015). The effects of parenting styles on behavioral problems in primary school children: A cross-cultural review. *Asian Social Science*, 11(22), 171-186.
- Schlam, T.R., Wilson, N.L., Shoda, Y., Mischel, W. ve Ayduk, O. (2013). Preschoolers' delay of gratification predicts their body mass 30 years later. *The Journal of Pediatrics*, 162(1), 90-93.
- Schwarz, J. C., Schrage, J. B. ve Lyons, A. E. (1983). Delay of gratification by preschoolers: Evidence for the validity of the choice paradigm. *Child Development*, 54(3), 620-625.
- Shoda, Y., Mischel, W. ve Peake, P.K. (1990). Predicting adolescent cognitive and self regulatory competencies from pre-school delay of gratification: Identifying diagnostic conditions. *Developmental Psychology*, 26(6), 976-986.
- Silverman, I. W. (2003). Gender Differences in delay of gratification: A meta - analysis. *Sex Roles*, 49, 451-459.

- Spera, C. (2005). A review of the relationship among parenting practices, parenting styles, and adolescent school achievement. *Educational Psychology Review*, 17(2), 125-146.
- Steinberg, L., Elmen, J.D. ve Mounts, N.S. (1989). Authoritative parenting, psychosocial maturity and academic success among adolescents. *Child Development*, 60(6), 1424-1436.
- Stenseng, F., Belsky, J., Skalicka, V. ve Wichstrom, L. (2015). Social exclusion predicts impaired self-regulation: A 2-year longitudinal panel study including the transition from pre-school to school. *Journal of Personality*, 83(2), 212-220.
- Sümer, N. (2012). Ana babalık ve bağlanma. M. Sayıl ve B. Yağmurlu, (Ed.), *Ana babalık: Kuram ve araştırma* içinde (s. 169-190). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Tunç, A. ve Tezer, E. (2006). Çocuk yetiştirme stilleri ve benlik saygısı arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi*, 3(25), 37-44.
- Ulaşan-Özgüle, E.T. (2011). Mediating role of self-regulation between parenting, attachment, and adjustment in middle adolescence (Yayınlanmamış doktora tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Weinfurt, K.P. (1997). Multivariate analysis of variance. L.G. Grimm ve Yarnold, A. P. (Eds), *Reading and understanding multivariate statistics* içinde (s. 245-276). Washington: American Psychological Association.
- Williams, L.R., Degnan, K.A., Perez-Edgar, K.E., Henderson, H.A., Rubin, K.H., Pine, D.S., Steinberg, L. ve Fox, N. A. (2009). Impact of behavioral inhibition and parenting style on internalizing and externalizing problems from early childhood through adolescence. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 37, 1063-1075.
- Zhang, W., Wei, X. Ji, L., Chen, L. ve Deater-Deckard, K. (2017). Reconsidering Parenting in Chinese Culture: Subtypes, Stability, and Change of Maternal Parenting Style During Early Adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 46(5), 1117-1136.
- Zimmerman, B. J. (2008). Investigating self-regulation and motivation: Historical background, methodological developments and future prospects. *American Educational Research Journal*, 45(1), 166-183.

Summary

Examination of Delay of Gratification of Preschool Children in Relation to Parenting Attitudes and Gender

Rahmi Can

Altındağ Guidance and Research
Center Directorate

Funda Kutlu

Ufuk University

Self-regulation is one of the major skills in early childhood (Zimmerman, 2008). Studies addressing the role of parent-child interaction on self-regulation indicate that parental sensitivity and controlling, and behavioural and communication patterns have an impact on the child's ability to regulate emotions and behaviours (Kopp, 1982; Maccoby & Martin, 1983; Mittal, Russell, Britner, and Peake, 2013).

Self-regulation and self-control, two related concepts, are sometimes used interchangeably by researchers. However, self-regulation is used as an umbrella term that includes self-control, whereas self-control is considered a more goal-directed, deliberate, and conscious altering of the self (Baumeister, Vohs & Tice, 2007). As a component of self-control, the variable of this study, "delay of gratification" is also defined as an early form of self-regulation by Funder, Block, and Block (1983). Beginning with the groundbreaking study of Mischel (1958; 2014) and then the studies of his colleagues (Casey et al., 2011; Mischel, Ebbsen, and Rascoff-Zeiss., 1972; Mischel, Shoda, and Rodriguez, 1989; Mischel et al., 2010; Shoda, Mischel, and Peake, 1990), many studies in the literature have found that the capacity to delay immediate gratification is an important variable to predict social and academic skills, personality traits, impulsivity or aggressive behaviours throughout the life-span (Calkins & Fox, 2002; Derryberry, 2002; Lonigan et al., 2017; Russell, Lee, Spieker, and Oxford, 2016; Stenseng, Belsky, Skalicka, and Wichstorm, 2015). For instance, some studies have shown that children who can delay their gratification in order to reach future goals in pre-school years have better cognitive, emotional, and social skills during adolescence (Funder et al., 1983; Herzberger & Dweck, 1978; Mittal et al., 2013; Price-Williams & Ramirez, 1974), and have better adjustment in adulthood (Mischel et al., 2010).

There are studies in the literature addressing the relationship between certain characteristics of children such as age, gender, academic success, impulsivity or aggression, and the delay of gratification behaviour (Herzberger & Dweck, 1978; Hong, Doan, Lopez, and Evans, 2017; Jacobsen, Huss, Fendrich, Kruesi, and Ziegenhain, 1997; Mittal et al., 2013; Mischel et al., 1989; Price-Williams & Ramirez, 1974; Poland, Monks, and Tsermentseli, 2015; O'Toole, Monks, and Tsermentseli, 2017). Developmentally the ability to delay the gratification increases with age (Mischel et al., 1989); however, individual differences in the delay of gratification remain similar throughout of life (Ayduk et al., 2000). A controversial finding about the delay ability is that whether there is a gender difference in children's delay of gratification or not. Although some studies have found a gender difference in delaying gratification in favour of girls (Bjorklund & Kipp, 1996; Hong et al., 2017; Jacobsen, 1998), others have reported that there is no gender difference in children's delay of gratification (Cemore & Herwig, 2005; Price-Williams & Ramirez, 1974; Silverman, 2003). Some authors suggested that there were methodological problems in certain studies revealing a gender difference (Silverman, 2003). Due to these arguments in the literature, gender was considered as a variable in this study to test the delay of gratification of Turkish preschoolers.

Parents are an important source of the socialization process for pre-school children. The relationship between parenting and children's developmental outcomes has been broadly studied in the literature, especially focusing on Baumrind's (1966; 1971b) "warmth/responsiveness" and "control/monitoring" dimensions. Baumrind (1966) described three basic types of parenting; authoritative, authoritarian, and permissive. Maccoby and Martin (1983) introduced a fourth type in their study as rejecting/

neglecting parenting. There is a consistent finding in the literature that warmth/responsiveness parenting across cultures is an important factor for children's well-being and behavioural adjustment (Abu Taleb, 2013; Baumrind, 1971a, 1971b; Bornstein, 2012; Cheah, Leung, Tahseen, and Schultz, 2009; Healey, Flory, Miller, and Halperin, 2011; Maccoby and Martin, 1983). Democratic parenting, which involves not only warmth and sensitivity but also age appropriate controlling and demands from the child, is consistently related to self-reliant, self-controlled, and explorative children. Studies based on cultural differences on authoritarian parenting have controversial results on children's developmental outcomes (Chao, 2001; Deater-Deckard et al., 2011; Kağıtçıbaşı, 2005, 2007). Authoritarian parenting, characterized as low sensitivity, harsh discipline and high psychological controlling in the west, has been linked to children's impaired cognitive abilities (Pears & Moses, 2003), and aggressive (Baumrind, 1967; Hart, Nelson, Robinson, Olsen, and McNeilly-Choque, 1998) and internalizing behaviours (Williams et al., 2009). However, authoritarian parenting in some cultures is defined as controlling with strict rules and demanding obedience, but also as being warm and receptive to children's reactions (e.g., Chao, 2001; Deater-Deckard et al., 2011; Kağıtçıbaşı, 2007). The literature shed light on this issue through a number of consistent results indicating that children of parents who show low sensitivity, high control, and demandingness, and harsh discipline have more externalizing and internalizing problems, low self-esteem, and high anxiety. Similarly, permissive parenting is also found to be related to social incompetency, problematic peer relations, and externalizing problems of children (Barber & Olsen, 1997; Darling & Steinberg, 1993).

Parenting attitude is an important social factor for the child's capacity to regulate his/her emotional and behavioural responses in accordance with societal demands. Many studies in the literature have pointed out that parental warmth and responsiveness are related to longer delay of gratification in children (e.g., Dornbusch, Ritter, Leiderman, Roberts, and Fraleigh, 1987; Makkar & Arya, 2017; Mauro & Harris, 2000; Mischel, Shoda, and Peake, 1988; Mittal et al., 2013; Russell, Londhe, and Britner, 2013). Furthermore, children whose parents have age-appropriate demands and controlling show high effortful control (Houck & LeCuyer-Maus, 2004; Kochanska, Murray, and Harlan, 2000), while parents' harsh physical punishment, low warmth and responsiveness were found to be related to children's low effortful control (Moilanen, Shaw, Dishion, Gardner & Wilson, 2010).

Although there are many theses and researches on self-regulation and self-control in Turkey (e.g., Batum

& Yağmurlu, 2007; Ertürk, 2013; Harma, 2008; Metin, 2010; Metin Orta et al., 2013; Ulaşan-Özgül, 2011), there are few studies focusing specifically on the delay of gratification (Hasçuhadar & Çoşkun, 2018; Keleş & Alisinanoğlu, 2018) in the literature in Turkey. Thus, this study aims to analyze the differences in the delay of gratification behaviours of pre-school children (36-60 months of age) depending on mothers' parenting attitudes and child gender in the Turkish sample. Since even the cultural aspects of parenting and child-rearing are changing according to the sociohistorical process, this study provides updated information to the literature by examining the delay of gratification behaviours and their relation to parenting attitudes in Turkey.

Method

Participants

Participants of the study consisted of 73 mothers and their pre-school children (35 female, 38 male, $M_{age} = 49.68$ months, $SD = 7.94$) who live in Ankara. Most of the mothers, whose ages ranged from 18 to 45 years-old, graduated from high school ($N = 26$) or university ($N = 34$) (Table 1).

Measures and Procedure

The mothers were asked to complete a self-administered questionnaire, including the measures of Parents Attitude Scale (Karabulut Demir & Şendil, 2008) and Demographic Information Form. As a dependent variable, Mischel and Ebbesen's (1970) "Delay of Gratification Paradigm" task was used to measure the delay length of three critical behaviours (touching, tasting, and eating). Each child was given the instruction that either they wait for the researcher to return the room and have two marshmallows, or they ring the bell and let the researcher come back to the room and get one marshmallow. The children were video-recorded during the procedure, and two researchers coded the delay periods of three behaviours independently. The children were coded as the first, the second and the third as to whether they touched, tasted or ate the marshmallow between 0-4.59 minutes, 5-9.59 minutes or within the last 10-15 minutes, respectively. The results of the interrater reliability for these three behaviours indicated high correlation coefficients ($r = 1.00$ for touching, $r = .97$ for tasting, and $r = .98$ for eating). The mothers' parenting attitudes were determined by computing scores for each subscale (authoritarian, democratic, overprotective, and permissive) in the Parents Attitude Scale (Karabulut Demir & Şendil, 2008). After the standardization of the scores of each parenting subscale, the median score of each dimension was computed. Then, each mother was assigned to a parenting attitude category using the criteria that if she had

a higher score than the median score on the authoritarian subscale and a lower score than the median score on the other three subscales, she was categorized as an authoritarian mother. As a result of this assignment, there were 19 democratic, 19 authoritarian, 17 overprotective, and 18 permissive mothers.

Results

A 4 (Parental Attitudes) X 2 (Child Gender) MANOVA was performed on the touching, tasting and eating behaviours as dependent variables. The results indicated that mothers' parenting attitudes had main effect on dependent variables (Hotelling's Trace = .37, $F_{9,185} = 2.57$, $p < .01$, $\eta^2 = .11$), and there is no main effect for child gender (Hotelling's Trace = .03, $F_{3,63} = .53$, $p > .05$, $\eta^2 = .03$) or interaction effect between child gender and mothers' parenting attitudes (Hotelling's Trace = .02, $F_{9,185} = 1.14$, $p > .05$, $\eta^2 = .05$).

The analyzes revealed that there is no significant difference between children's touching behaviours depending on the mothers' parenting type ($F_{3,65} = 2.08$, $p = .08$, $\eta^2 = .09$). Furthermore, the delay of tasting ($F_{3,65} = 6.06$, $p = .001$, $\eta^2 = .22$) and eating behaviours ($F_{3,65} = 5.39$, $p = .002$, $\eta^2 = .20$) differed according to the parenting attitudes (Table 2). For the tasting behaviour, the children of the democratic ($M = 8.87$, $SD = 1.31$, $p = .008$) and authoritarian mothers ($M = 10.28$, $SD = 1.28$, $p = .002$) had waited longer than the children of the permissive mothers ($M = 3.39$, $SD = 1.35$). Consistent with this finding, the children of the democratic ($M = 13.38$, $SD = 1.31$, $p = .002$) and authoritarian mothers ($M = 11.62$, $SD = 1.28$, $p = .004$) waited longer to eat the marshmallow than the children of the permissive mothers ($M = 6.49$, $SD = 1.35$).

Discussion

In the present study, the delay of gratification behaviours of pre-school children was examined in relation with mothers' parenting attitudes and child gender. The results suggested that there is no gender difference on the delay of gratification behaviours of preschoolers, which is consistent with some previous studies in the literature (Cemore & Herwing, 2005; Price-Williams & Ramirez, 1974). The result of the current study has supported the researches that found no gender difference. However, a recent study (Hong et al., 2017) showed that girls have a longer delay of gratification than boys, and child's activity level mediated between gender and the delay of gratification. For future studies, some other mediator variables, such as the child's fantasy play ability, should be considered to understand the gender difference.

The significant findings of this study pointed out that preschoolers whose mothers have democratic or authoritarian attitudes delay their gratification longer than the children of permissive mothers to reach a more desirable reward in terms of tasting or eating behaviours. Consistent with the literature (e.g., Buri, 1998; Dornbusch et al., 1987; Makkar & Arya, 2017; Portes, Dunham, and Williams, 1986), democratic parenting has found to be related to children's controlling themselves for a preferable reward. Although the findings regarding the children of the authoritarian mothers are contradictory with some of the findings in the literature (e.g., Cabrera, Shannon, and Tamis-LeMonda, 2007; Houck & Le Cuyer-Maus, 2004), it was concluded that the authoritarian mothers in this sample could be defined as authoritarian-democratic depending on the culture (e.g., Chao, 1994; Kağıtçıbaşı, 2005). As previously mentioned by many authors (Chao, 1994; Kağıtçıbaşı, 2005; Metin Orta & Sümer, 2016), cultural expectations and interpretations about parenting practices are related to different child developmental outcomes. The authoritarian mothers in the current study have higher expectations and demandingness from their children, but they also display high responsiveness and warmth to their children. Therefore, both democratic and authoritarian mothers' children receive appropriate parenting so that they learn to regulate their behaviours according to the social demands. Finally, in parallel with the earlier studies, findings of this study supported that permissive parenting is related to the shortest delay of pre-schoolers' tasting or eating behaviours (Buri, 1998; Dornbusch et al., 1987; Mauro & Harris, 2000). The participant children's delay duration for touching behavior did not differ depending on the mothers' parenting attitudes. It was considered that even though it is not permitted to take or eat, mothers may be allowing their children to touch what they wonder and using it as a control strategy. Although such strategies are not found as effective on delaying gratification (Mauro & Harris, 2000; Russell et al., 2013), the children of democratic and authoritarian mothers' children were still more successful in waiting for the grand prize.

In conclusion, the present study demonstrated that mothers' positive parenting attitudes are related to pre-schoolers' longer delay of gratification in the Turkish sample. However, contrary to the results of some studies, the findings of this study also indicated that authoritarian parenting has a positive contribution to the delaying of gratification behaviour in our culture. While it is acknowledged that there are some limitations of this study regarding the sample size and measurement tools, its scope and findings are believed to be encouraging for further studies.